

КРЕМЕНЬ

Ольга Іванівна
kremen_olga@ukr.net

УДК 336.74: 658.167

СУТНІСТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВИХ
ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

ЛАВРЕНТЬЄВА

Тетяна Михайлівна
lava1971@ukr.netESSENCE AND FEATURES OF ENTERPRISE
CASH FLOWSк.е.н., доцент, Київський
національний університет
технологій та дизайнумагістрант, Київський
національний університет
технологій та дизайну

Стаття присвячена вивченню сутності, підходів до класифікації та ключових особливостей грошових потоків підприємства. У роботі проведено критичний аналіз існуючих науково-методичних підходів до розуміння грошових потоків та систематизовано їхні ключові риси. Досліджено критерії класифікації грошових потоків підприємства з метою структуризації усього спектру грошових потоків підприємства для ефективної організації управління ними. Визначено базові принципи, на яких має ґрунтуватися управління грошовими потоками як важлива складова фінансового менеджменту підприємства. У роботі конкретизовано відмінності грошового потоку від фінансового результату, що є запорукою поєднання фінансової роботи з управління грошовими потоками та фінансової роботи з управління фінансовими результатами для досягнення мети фінансового менеджменту.

* * *

Статья посвящена изучению сущности, подходов к классификации и ключевых особенностей денежных потоков предприятия. В работе проведен критический анализ существующих научно-методических подходов к пониманию денежных потоков и систематизированы их ключевые черты. Исследованы критерии классификации денежных потоков предприятия с целью структуризации всего многообразия денежных потоков предприятия для эффективной организации управления ими. Определены базовые принципы, на которых должно основываться управления денежными потоками как важная составляющая финансового менеджмента предприятия. В работе конкретизированы различия денежного потока от финансового результата, что является залогом согласования финансовой работы по управлению денежными потоками и финансовой работы по управлению финансовыми результатами для достижения цели финансового менеджмента.

* * *

The article is devoted to the study of the essence, approaches to the classification and key features of the cash flows of the enterprise. The purpose of the work is to study the essence of cash flows of the enterprise and their features from the point of view of financial management.

The paper conducted a critical analysis of existing scientific and methodological approaches to the understanding of cash flows and systematized their key features. Cash flow is the proceeds and payments of cash and cash equivalents generated by its economic activities, associated with factors of time, risk and liquidity. Its key characteristics are dynamic, aggregation, complexity and synchronization. The criteria for the classification of cash flows of an enterprise are studied with the aim of structuring the whole diversity of cash flows of an enterprise for the effective organization of their management. The criteria for the classification of cash flows are follow: type of economic activity, the extent of maintenance of financial and economic ties, the direction of movement, form, currency, significance, time factor, the method of determining the volume, sufficiency, continuity of formation and movement, duration and stability of formation intervals. Principles, which the management of cash flows of the enterprise should be based on, is the reliability of information, balance, efficiency, liquidity, timeliness, maneuverability and individuality.

The paper specifies the differences in cash flow from the financial result, which is the key to the coordination of financial work on managing cash flows and financial work on managing financial results to achieve the goal of financial management. The difference of cash flow from the financial result should be taken into account in the financial management and consists that the cash flow involves money, the time of payment is important for cash flow, and cash flow, in general, is slightly concerned with the determining the financial result.

Ключові слова: гроші, грошовий потік, управління грошовими потоками, фінансовий менеджмент

Ключевые слова: деньги, денежный поток, управление денежными потоками, финансовый менеджмент

Keywords: money, money flow, cash flow management, financial management

ВСТУП

У сучасній теорії корпоративних фінансів та у повсякденній роботі фінансових менеджерів питанням управління грошовими потоками приділяється значна увага, оскільки останні є матеріальною основою фінансового менеджменту та поряд із виручкою від реалізації та чистим прибутком одним з найважливіших фінансових показників діяльності підприємства.

Функціонування грошових потоків підприємств характеризується постійним їх кругообігом, під час якого вони можуть перебувати у будь-який час на різних стадіях, завдаючи змін як джерелам формування, так і напрямам розміщення. Відтак, стабільність

фінансового стану підприємств значною мірою залежить від раціонального використання грошових потоків, можливості задовольняти дефіцит та генерування їх у достатній кількості.

За сучасних умов господарювання у фінансовому менеджменті спостерігається підвищення інтересу до грошових потоків як об'єкта їх оптимізації з метою управління. Дослідження особливостей управління грошовими потоками в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них науковці В.С. Андрієц [1], І.О. Бланк [2], Дж.К. Ван Хорн [3], З.В. Герасимчук [4], І.М. Вахович [4], О.М. Деменіна [5], Ф.Ф. Бутинець [6], В.С. Калінеску [7], В.Г. Альошкін [7], Т.В. Кудіна

[7], Л.О. Коваленко [8], Л.М. Ремньова [8], Б. Коласс [9], А.М. Поддєрьогін [10], Я.І. Невмержицький [10], В.О. Подольська [11], О.В. Яріш [11], В.М. Серединська [12], О.М. Загородна [12], Р.В. Федорович [12], Р.Б. Тянь [13].

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні сутності грошових потоків підприємства та їх особливостей з позиції управління ними у процесі фінансового менеджменту.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet та нормативно-інструктивні матеріали вітчизняних та зарубіжних органів, статистичні дані.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, індукцію, дедукцію, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Здійснення практично всіх видів фінансових операцій генерує певний рух грошових коштів у формі їх надходження або витрачання. Це рух грошових коштів функціонуючого підприємства у часі являє собою безперервний процес і визначається поняттям “грошовий потік”. Саме поняття “грошовий потік” – cash-flow – з’явилося в іноземній літературі з фінансового аналізу та фінансового менеджменту наприкінці 50-х рр. ХХ ст.. Спочатку воно використовувалося виключно у процесі визначення вартості фінансових активів та оцінки ефективності реальних інвестицій. Пізніше грошові потоки набули ширшого значення та використання у фінансовій практиці [1, с. 22].

На сьогоднішній день міжнародна і вітчизняна наука напрацювали різні підходи щодо визначення даного поняття.

Коллас Б.С. наголошує, що під загальним грошовим потоком варто розуміти надлишок коштів, що утвориться на підприємстві в результаті всіх операцій, пов’язаних і не пов’язаних з господарською діяльністю. Таким чином, він складається з господарського залишку коштів (грошовий потік від господарської діяльності) і грошового потоку, не пов’язаного з господарською діяльністю [9, с. 18].

І.О. Бланк в грошовому потоці підприємства вбачає сукупність розподілених по окремих інтервалах даного періоду часу надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов’язаний з чинниками часу, ризику і ліквідності [2, с. 263].

На думку Ф. Ф. Бутинця, грошовий потік виступає найважливішим самостійним об’єктом фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [6].

Дж.К. Ван Хорн сутність грошового потоку визначає з позиції вузького тлумачення як готівкові кошти та з позиції широкого як робочий оборотний капітал підприємства [3, с. 181].

Р.Б. Тянь обґрунтовує, що різниця між вхідним і вихідним грошовим потоком є прибутком компанії. При цьому вхідний грошовий потік включає надходження реалізації продукції та інші надходження, а вихідний – виплату заробітної плати, платежі суб-

підрядникам і постачальникам тощо [13, с. 125].

Визначення грошових потоків наводиться також і в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та в законодавчих актах і Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку в Україні.

Узагальнюючи все вищевикладене, можна виділити два підходи до визначення сутності грошового потоку. Прибічники першого визначають грошовий потік як різницю між отриманими й виплаченими підприємством коштами за визначений термін, тобто як суму надлишку (недостачі) грошових ресурсів. Фахівці другого підходу вважають, що грошові потоки – це рух коштів (обіг), тобто їх надходження (притоки) й виплати (відтоки) за визначений період часу.

Визначення сутності поняття “грошовий потік” дозволяє виділити його наступні характеристики:

- динамічність – рух грошових ресурсів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, пов’язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових ресурсів підприємства, є постійним;

- агрегованість – грошовий потік підприємства включає в свій склад численні види грошових потоків, які обслуговують господарську діяльність;

- комплексність – грошовий потік може мати готівкову й безготівкову форму вираження, здійснюватися у національній чи іноземній валюті, бути пов’язаним з певним моментом часу або ж приведеним до іншого моменту;

- синхронізованість – відображає рівномірність формування і синхронності позитивного та від’ємного грошових потоків за критеріями обсягу і часу, що є запорукою фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, на нашу думку, грошовий потік підприємства являє собою сукупність надходжень і виплат грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов’язаний з чинниками часу, ризику та ліквідності.

З метою забезпечення ефективного та цілеспрямованого управління грошовими потоками вони потребують певної класифікації. Традиційними критеріями класифікації грошових потоків підприємства є наступні:

- вид господарської діяльності – грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

- масштаби обслуговування фінансово-господарських зв’язків – грошові потоки по підприємству в цілому, структурних підрозділах (філіалах) та господарських операціях;

- напрям руху – вхідний і вихідний грошові потоки;

- форма – безготівковий і готівковий грошові потоки;

- валюта – грошові потоки в національній та іноземній валюті;

- значущість – пріоритетні та обслуговуючі грошові потоки;

- фактор часу – поточні (теперішні) та очікувані (майбутні) грошові потоки;

- метод визначення обсягу – валовий та чистий грошові потоки;

- достатність – надлишковий, оптимальний та дефіцитний грошові потоки;
- безперервність формування і руху – регулярний та дискретний грошові потоки;
- тривалість – короткостроковий та довгостроковий грошові потоки;
- стабільність інтервалів формування – регулярні грошові потоки з рівномірними та нерівномірними тимчасовими інтервалами [12, с. 59].

Управління грошовими потоками – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових коштів підприємства і організацією їх обігу [7].

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі його діяльності і розвитку, шляхом балансування обсягів надходження й витрачання грошових коштів підприємства, їх синхронізація у часі та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всебічного аналізу грошових потоків [11].

Немає однаковості серед науковців щодо принципів, на які має спиратися управління грошовими потоками підприємства, проте найбільш визнаними є наступні:

- достовірності інформації – відповідність даних фінансової звітності реальному руху грошових коштів, уніфікація методичних підходів до формування інформаційної бази;
- збалансованості – управління окремими видами грошових потоків підпорядковане загальній цілі та загальним задачам управління компанією, тому вони повинні бути збалансованими за видами, обсягами, часовими інтервалами та іншими суттєвими характеристиками;
- ефективності – забезпечення раціонального використання тимчасово вільних грошових коштів шляхом здійснення фінансових інвестицій, оптимального розподілу грошових коштів у просторі й часі, окрім того управління грошовими потоками має бути спрямоване на досягнення вищої прибутковості використання грошових коштів внаслідок організаційно-управлінських дій;
- ліквідності – синхронізація позитивного та негативного грошового потоку дозволяє забезпечити високий рівень платоспроможності підприємства;
- своєчасності – управління грошовими потоками вимагає постійного моніторингу наявності, руху, потреби в грошових коштах;
- маневреності – забезпечення своєчасності розрахунків скорочує потребу в позикових коштах;
- індивідуальності – врахування специфіки моделі управління грошовими потоками конкретного підприємства [2; 8; 10].

На окрему увагу у процесі управління грошовими потоками заслуговує співвідношення між грошовим потоком та фінансовим результатом компанії. Фінансовий результат відображає грошові й негрошові доходи протягом певного періоду, що часто не збігається з реальним надходженням коштів. Фінансовий результат визнається одразу після здійснення продажу або ж укладання угоди, а надходження коштів

відбувається пізніше. При розрахунку прибутку або витрати на виробництво продукції визнаються після її реалізації, а не в момент здійснення оплати за них. Грошовий потік відображає рух грошових коштів, які не враховуються при розрахунку прибутку – амортизацію, капітальні витрати, податки, штрафи, боргові виплати й чисту суму боргу, позикові й авансові кошти [4, с. 85]. На відміну від прибутку й витрат, які визначаються фінансовими фахівцями компанії в процесі бухгалтерського та управлінського обліку, грошові потоки можна безпосередньо простежити, сумуючи припливи та відтоки грошових коштів, що підтверджується банківською випискою або касовим документом [5].

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Грошовий потік – це сукупність надходжень і виплат грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з чинниками часу, ризику та ліквідності. Ключовими його характеристиками виступають динамічність, агрегованість, комплексність та синхронізованість.

2. Класифікаційними ознаками грошових потоків є такі: вид господарської діяльності, масштаби обслуговування фінансово-господарських зв'язків, напрям руху, форма, валюта, значущість, фактор часу, метод визначення обсягу, достатність, безперервність формування і руху, тривалість та стабільність інтервалів формування.

3. Принципами, на які має спиратися управління грошовими потоками підприємства, є достовірність інформації, збалансованість, ефективність, ліквідність, своєчасність, маневреність та індивідуальність.

4. Відмінність грошового потоку від фінансового результату має враховуватися у фінансовому менеджменті підприємства та полягає у тому, що грошовий потік враховує виключно грошових коштів, надходження грошових коштів по факту, а витрачання – у момент здійснення платежу, а також рух грошових активів, який не пов'язаний із визначенням суми фінансового результату, – амортизацію, капітальні витрати, податки, штрафи, боргові виплати й чисту суму боргу, позикові й авансові кошти тощо.

Список використаних джерел

1. Андриец В.С. Повышение эффективности управления денежными потоками предприятия. Справочник экономиста. 2012. № 11. С. 21-28
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. К.: Ника-Центр: Эльга, 2009. 432 с.
3. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами: пер. с англ. / гл. ред. серии Я.В. Соколов. М.: Финансы и статистика, 1999. 800с.
4. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Луцьк: Надстир'я, 2007. 412 с.
5. Деменіна О.М. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2004. № 7. С. 14-18.
6. Економічний аналіз: навч. посіб. / за ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2003. 680 с.
7. Калінеску В.С., Альошкін В.Г., Кудіна Т.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 372 с.

8. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Знання, 2005. 485 с.

9. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью: пер. с франц. / под ред. проф. Я.В. Соколова. М.: ЮНИТИ, 1997. 576 с.

10. Поддєрьогін А.М., Невмержицький Я.І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. Фінанси України. 2007. № 11. С. 119-128.

11. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 488 с.

12. Серединська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Економічний аналіз: навч. посіб. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 624 с.

13. Тян Р.Б. Планивання діяльності підприємства: навч. посібник. К.: МАУП, 1998. 156 с.

References

1. Andriets V.S. Improving the management of cash flows of the enterprise. Handbook of economist. 2012. № 11. pp. 21-28 (in Russian)

2. Blank I.A. Fundamentals of financial management. Kyiv: Nick-Center: Elga, 2009. 432 p. (in Russian)

3. Van Horn J.K. Fundamentals of financial management: translated from English / ed. Ya.V. Sokolov. Moscow: Finance and Statistics, 1999. 800 p. (in Russian)

4. Gerasymchuk Z.V., Vakhovych I.M. Financial Manage-

ment. Lutsk: Superstructure, 2007. 412 p. (in Ukrainian)

5. Demenina O.M. Cash Flow Management within the Concept of the Company's Financial Equilibrium. Actual Problems of the Economy. 2004. № 7. pp. 14-18. (in Ukrainian)

6. Economic analysis / ed. F.F. Butynets. Zhytomyr: Ruta, 2003. 680 p. (in Ukrainian)

7. Kalinescu V.S., Aleshkin V.G., Kudina T.V. Financial Management. Luhansk: publishing house of the SNU after V. Dal, 2010. 372 p. (in Ukrainian)

8. Kovalenko L.O., Remnova L.M. Financial Management. Kyiv: Knowledge, 2005. 485 p. (in Ukrainian)

9. Kolas B. Management of financial activity: translated from French / ed. Ya V. Sokolova. Moscow: UNITI, 1997. 576 p. (in Russian)

10. Poddyeryohin A.M., Nevmerzhitsky Ya.I. Efficiency of management of cash flows of the enterprise. Finances of Ukraine. 2007. № 11. pp. 119-128. (in Ukrainian)

11. Podolskaya V.O., Yarish O.V. Financial Analysis. Kyiv: Center for Educational Literature, 2009. 488 p. (in Ukrainian)

12. Seredynska V.M., Zahorodna O.M., Fedorovych R.V. Economic analysis. Ternopil: Aston Publishing House, 2010. 624 p. (in Ukrainian)

13. Tyan R.B. Planning of enterprise activity. Kyiv: MAUP, 1998. 156 p. (in Ukrainian)